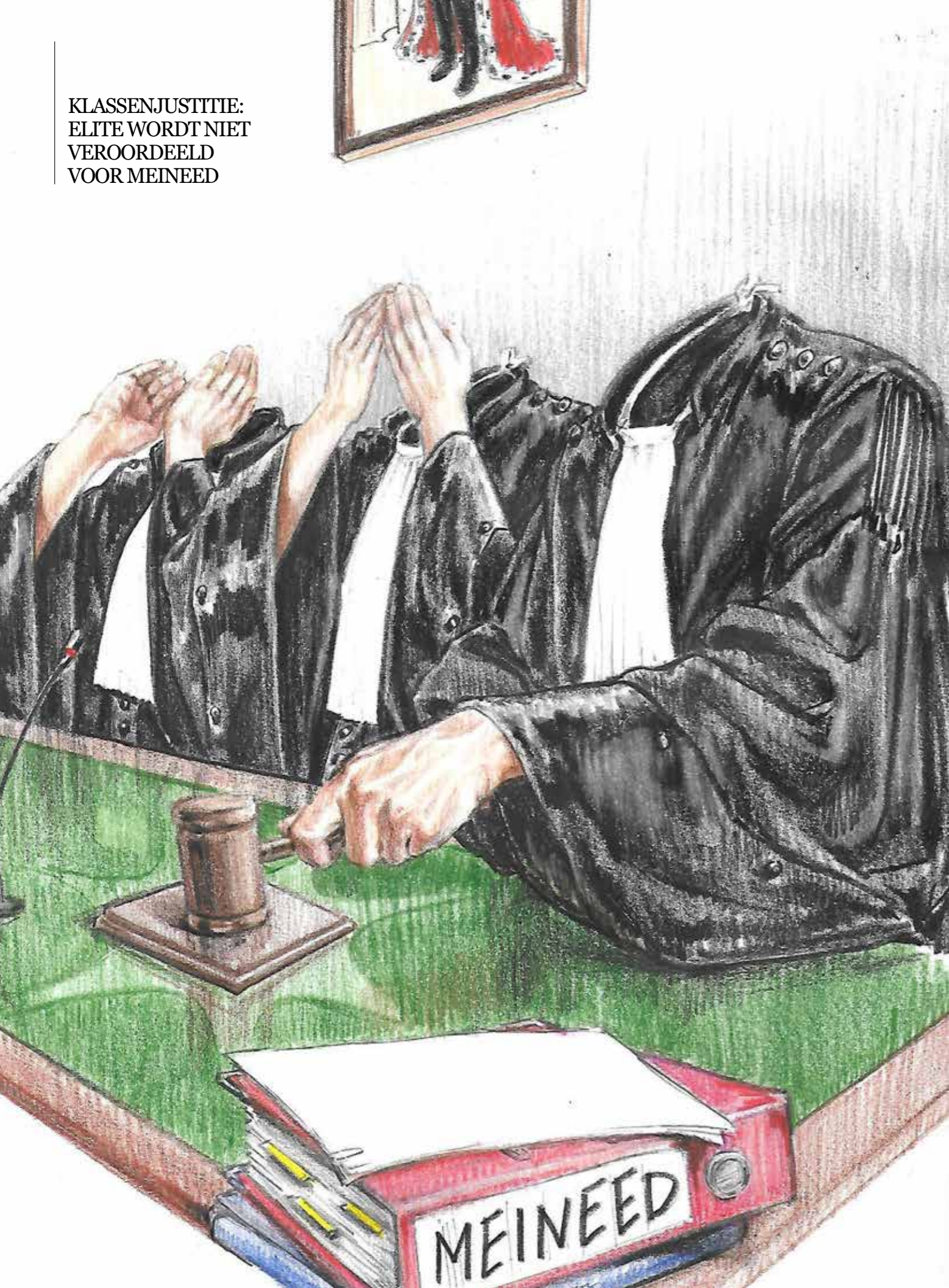

KLASSENJUSTITIE:
ELITE WORDT NIET
VEROORDEELD
VOOR MEINEED

LIEGEN voor de RECHTER

Wie tijdens een verklaring onder ede leugens vertelt, neemt een groot risico: op meined staat maximaal zes jaar cel. Maar in hoeverre gaat die wet op voor topfiguren uit de politiek of het bedrijfsleven? De meesten lijken er mee weg te komen. 'Zeker als ze vriendjes hebben in de juiste kringen.'

Tekst **Stefan Vermeulen** Illustraties **Petra Urban**

■ Sinds hij in 2011 scheidde van zijn vrouw, betaalde Lucas zich blauw aan alimentatie. Negen jaar waren ze getrouwd geweest. Toen hij ontdekte dat zijn ex een nieuwe vriend had, voelde hij daarom vooral opluchting. Lucas, in het dagelijks leven docent in het hoger beroepsonderwijs, dacht eindelijk een streep onder zijn mislukte huwelijk te kunnen zetten. En toevallig was de nieuwe vriend van zijn ex een topfiguur bij een multinational in het zuiden des lands, een welgesteld man met een gigantisch netwerk, dus van die alimentatie zou hij ook snel af zijn. Maar tot zijn verbazing ontkenden zijn ex en de hooggeplaatste directeur hun relatie. En dat bleven ze doen, elke keer dat hij erover begon. Om toch van zijn gehate alimentatieplicht af te komen – een last die hem jaarlijks vele duizenden euro's kostte – kon Lucas niet anders dan naar de rechter stappen.

Aldus geschiedde: eind 2015 troffen de partijen elkaar in de rechtszaal. Wat daar gebeurde, deed de verbazing van Lucas omslaan in verbijstering. De directeur bleef de relatie glashard ontkennen. 'Ik wist zeker dat mijn ex en deze man al een tijd samenwoonden, alsof ze getrouwd waren. Dan houdt de verplichting tot het betalen van alimentatie op,' zegt Lucas (die om juridische redenen niet met zijn echte naam in Nieuwe Revu wil; er loopt nog een hoger beroep). 'Maar tijdens zijn getuigenverhoor heeft hij een uur lang keihard staan liegen.' Terwijl het feitenmateriaal toch vrij overtuigend leek: de ex stond bij deze man thuis ingeschreven, betaalde daar de elektriciteitsrekening en volgens meerdere getuigen ging het stel al tijden samen op vakantie en naar verjaardagen van familieleden.

TOTALE FLAUWEKUL

Door de ontkenning verloor Lucas de

rechtszaak. Hij moest de alimentatie blijven ophoesten. Stond deze directeur inderdaad tegenover de rechter te liegen, dan was dat niet alleen schaamteloos: het was ook strafbaar. Tijdens het verhoor stond hij onder ede. Wie dan onwaarheden verkondigt, pleegt meined en dat is een ernstig vergrijp. Volgens de wet staat er maximaal zes jaar celstraf op, in uitzonderlijke gevallen zelfs negen. Logisch: als liegen onder ede niet bestraft werd, dan zou waarheidsvinding voor rechters vrijwel onmogelijk zijn en kunnen we het rechtssysteem wel opdoeken. Na de zitting deed Lucas aangifte van meined. Het Openbaar Ministerie (OM) in Maastricht startte daarop een onderzoek en begin dit jaar moest de nieuwe vriend van zijn ex zich melden voor een politieverhoor. Lucas rekende erop alsnog zijn gelijk te krijgen, maar het liep anders. Vrijwel meteen na het verhoor seponeerde justitie de

zaak. Het OM concludeerde dat er 'wel formeel een strafbaar feit te construeren' was – de directeur had inderdaad onder ede gelogen – maar justitie vond ook dat het belang voor de samenleving 'te gering' was om een strafzaak tegen de directeur te beginnen wegens meened. 'De aan de benadeelde toegebrachte schade lijkt beter langs civielrechtelijke (...) weg te kunnen worden geregeld,' aldus het OM in de sepotbrief.

Na dat bericht was Lucas teleurgesteld en boos. Hij had het ernstige vermoeden dat de vooraanstaande positie en het grote netwerk van de man een rol speelden. Lucas nam contact op met de gepensioneerde jurist Paul Ruijs, die jarenlang bekendstond als de luis in de pels van de rechterlijke macht in Nederland. Zo leidde een door Ruijs geïnitieerd onderzoek naar de vele bijbaantjes van rechters er ooit toe dat alle rechters hun nevenactiviteiten in een register openbaar moeten maken. Ruijs verdiepte zich in de zaak en ook hij was verbijsterd toen hij las dat justitie de meenedzaak liet lopen. 'Hoezo heeft de samenleving er geen belang bij dat dit wordt aangepakt? Dat is totale flauwekul! De samenleving heeft er juist alle belang bij,' zegt Ruijs desgevraagd. 'We hebben het hier niet over een snelheidsovertreding van vijf kilometer per uur, maar over een misdrijf waar zes jaar gevangenisstraf op staat. En deze notabele komt er probleemloos mee weg. Onbegrijpelijk dat dat kan.'

VRIENDJES IN JUISTE KRINGEN

In de ogen van Ruijs staat het verhaal van Lucas niet op zichzelf. Volgens hem is het een kenmerkend voorbeeld van het feit dat publieke figuren vrijwel altijd weggelaten met een leugenachtige verklaring onder ede. 'Meened is een belangrijk wapen van de witteboorden-

||| 'We hebben het hier over een misdrijf waar zes jaar gevangenisstraf op staat. En deze notabele komt er probleemloos mee weg'

criminaliteit,' zegt Ruijs. 'Net als valsheid in geschrifte. Een crimineel die geweld gebruikt, wordt door justitie grof aangepakt. Maar met dit vergrijp komen veel lieden gewoon weg, als ze vriendjes op de juiste plekken heb-

ben. Met de goede relaties en de juiste nestgeur tref je in Nederland een zéér dadervriendelijk OM aan.'

Is dat zo? Vraag het een willekeurige officier van justitie of rechter, en hij of zij zal zeggen dat de wet voor iedereen gelijk is. Uit cijfers van het parket-generaal blijkt dat dagvaardingen wegens meened in Nederland geen dagelijkse business zijn: in 2015 werden 37 verdachten door justitie gedaagd, in 2014 waren het er 67. In de eerste negen maanden van dit jaar gingen 22 dagvaardingen de deur uit. Van de in totaal 603 aangiftes van meened tussen 2010 en nu werd bijna dertig procent (174 stuks) onvoorwaardelijk geseponneerd. Helaas zijn hier nauwelijks conclusies aan te verbinden: deze cijfers zeggen immers niets over de statuut van de personen tegen wie aangifte werd gedaan.

Maar het is een feit dat er in de juridische wereld meer bronnen te vinden zijn, die de stelling van Ruijs onderbouwen. 'Het is inderdaad mijn onderbuikgevoel dat publieke figuren hier vaak mee weggelaten,' zegt een vooraanstaande Amsterdamse advocaat als we hem ernaar vragen. 'Als Pietje Puk zoiets doet, zitten justitie en de rechter erbovenop. Die gaat meteen wegens meened achter slot en grendel. Een publiek figuur zal dat soort intimidatie toch minder snel ten deel vallen.' Andere advocaten delen die mening, al durft geen van hen dit hardop te zeggen. Ze wijzen er ook op dat 'klassenjustitie' een zeer lastig te bewijzen fenomeen is. Eén ding is zeker: in de archieven zijn behoorlijk wat recente voorbeelden te vinden van zaken waarbij justitie alle redenen leek te hebben om diepgravend onderzoek naar meened in te stellen, maar waarbij dat niet of nauwelijks gebeurde. Neem de zaak van misbruikslachtoffer Gideon Uvyn, die in 2012 aangifte

deed van meened tegen kardinaal Ad Simonis. Volgens Uvyn loog de kardinaal toen hij begin 2011 in Middelburg een getuigenverklaring aflegde in een rechtszaak tegen voormalig pastoor Jan N. Als directeur van een katholiek

In 2012 stonden de rechters Westenberg (vierde van links) en Kalbfleisch (vijfde van links) zelf voor de rechter op verdenking van meened.

jeugdcentrum in Rijswijk had deze N. zich eind jaren zeventig vergrepen aan meerdere jongens. Simonis was in die tijd bisschop van Rotterdam en zodoende de baas van N. Maar tegenover de rechter verklaarde Simonis dat hij nergens van had geweten: 'Seksueel misbruik kwam pas expliciet in de jaren negentig bij de bisschoppen op de agenda. Over de misbruikzaak in Rijswijk wist ik niets.' Dat dat nauwelijks waar kon zijn, bleek toen de speciale commissie onder leiding van Wim Deetman eind 2011 haar onderzoeksrapport naar het structurele misbruik binnen de katholieke kerk publiceerde. 'Het idee dat het kerkbestuur er niets van wist, kan niet staande gehouden worden,' schreef de commissie-Deetman. 'Rooms-katholieke

ordes, congregaties en bisdommen wisten van het misbruik, maar aandacht voor slachtoffers en een toereikende reactie bleef uit.'

AANGIFTE TEGEN SIMONIS

Uvyn, die als jongen ook door pater N. werd misbruikt, deed kort daarop aangifte van meened tegen Simonis. 'Als je die getuigenverklaring van Simonis naast het rapport van Deetman legde, zag je meteen: dit strookt niet met elkaar,' zegt Niels van Schaik, die optrad als advocaat van Uvyn. Desondanks had de aangifte voor Simonis geen enkel gevolg. 'Justitie heeft de aangifte totaal niet serieus genomen,' zegt Van Schaik. 'De zaak is onmiddellijk geseponneerd. Simonis is er nooit over bevraagd. Terwijl je hem toch

op zijn minst zou moeten horen, als je wilt vaststellen of hij bewust onder ede heeft staan liegen. De verleiding is groot om te denken dat de lange arm van de kerk hier verder reikte dan we kunnen zien. Al kan ik dat natuurlijk niet bewijzen.'

Na de seponering spanden Van Schaik en zijn cliënt Uvyn bij het gerechtshof in Den Bosch een zogeheten artikel 12-procedure aan: een poging om justitie via de rechter te dwingen om vervolging in te stellen. Ook die procedure leverde niets op, kardinaal Simonis is nooit op zijn twijfelachtige verklaring aangesproken.

ENORME IMPACT

Iets vergelijkbaars gebeurde in de zaak tussen VVD-prominent Tanja Klip-Mar-

tin en Gerard de Kleine, verslaggever van *Dagblad van het Noorden*. Klip-Martin was gedeputeerde in de provincie Drenthe toen in 2008 vanuit het provinciehuis in Assen een strikt geheim onderzoeksrapport uitlekte over fraude bij een regionale gehandicaptenorganisatie. Journalist De Kleine schreef daarover met een collega. Het werd een enorme affaire, zeker voor Drentse begrippen. Provinciale Staten stelde een onderzoekscommissie in die de fraudezaak nader ging onderzoeken en ook antwoord moest vinden op de vraag: wie had de informatie uit dat geheime rapport gelekt?

Tijdens haar verhoor, op 16 juli 2009, ontkende Klip-Martin onder ede tegenover de commissie dat zij een van de bronnen van *Dagblad van het Noorden*

was. Ze had naar eigen zeggen geen snipper informatie weggegeven. Journalist De Kleine wist dat dat onzin was – hij wist natuurlijk wel wie zijn bronnen waren. Tijdens een debat over de kwestie in Provinciale Staten, twee maanden later, erkende Klip-Martin wél dat ze De Kleine van informatie had

men mislukte: zijn eerste aangifte in september 2009 werd al binnen een week, zonder enig onderzoek, geseponeerd. Ook op een hernieuwde aangifte wegens 'nieuwe feiten en omstandigheden' leverde begin 2012 geen succes op. Justitie seponerde de zaak opnieuw: volgens het OM was Klip-Mar-

aangespannen door de weduwe van de Amsterdamse kroegbaas Thomas van der Bijl, die in 2006 in zijn eigen café geliquideerd werd. Dankzij een deal met Teeven – in die tijd nog officier van justitie – was Van der Bijl kort daarvoor op vrije voeten gekomen. Het getuigenverhoor in 2014 draaide om de vraag of Teeven wist dat het leven van Van der Bijl mogelijk gevaar liep, op het moment dat hij vrijkwam. In een eerder liquidatieproces sprak Teeven namelijk uitgebreid over een 'dodenlijst' die hij begin 2006 ontving, waarop ook de naam van Van der Bijl zou hebben gestaan. Maar tijdens zijn getuigenverhoor in 2014 wist hij daar naar eigen zeggen niets meer van. Volgens Job Fellingner, advocaat van de weduwe van Van der Bijl, was dat ongeloofwaardig: 'Eerst bezweert hij (Teeven) bij hoog en laag dat dat briefje voor hem een duivels dilemma vormde omdat hij kennis had over mogelijke aanslagen (...). Nu kent hij het briefje niet of nauwelijks,' zo tekende de NOS uit zijn mond op. Nou weet iedereen die de affaire rond het bonnetje van Cees H. een beetje gevolgd heeft dat het geheugen van Teeven wel vaker gaten vertoont. Maar de weduwe van Van der Bijl nam daar geen genoegen mee. Ze deed aangifte

van meined. De weduwe wilde dat justitie onderzocht welke van de twee verklaringen van Teeven nou waar was: wist hij nou wel of niet dat haar man gevaar liep toen hij vrijkwam? Maar ook in dit geval liet justitie de zaak lopen. Er kwam geen diepgravend onderzoek naar de verklaringen van voormalig officier Teeven. Ook een poging van de weduwe om via een artikel 12-procedure vervolging door justitie af te dwingen, strandde. Teeven kwam zonder kritische vragen met zijn verklaringen weg.

SLEPEND HOOFDPIJNDOSSIER

Ook in het zakenleven zijn voorbeelden te vinden van topmensen die zonder gedoe wegkwamen met op zijn minst twijfelachtige verklaringen. Jos Baeten, topman van verzekeraar ASR, kwam onder vuur te liggen toen hij in juli 2014 onder ede beweerde 'nooit enige bemoeienis' te hebben gehad met een jarenlang slepend hoofdpijn-dossier. 'Uit eigen wetenschap is mij daar niets van bekend.' De rechtszaak was aangespannen door de Eindhovense ondernemer Jos Lindhout, die ooit een financieel adviesbedrijf runde dat gefinancierd werd door ASR. Dat ging jarenlang goed, maar in 2003 liepen de zaken verkeerd. ASR dwong Lindhout daarop om zijn hele onderneming voor 1 euro uit handen te geven, in ruil voor een substantiële nabetalingsregeling. Maar van die laatste belofte kwam volgens Lindhout niets terecht, doordat de door ASR aangedragen koper binnen twee jaar failliet ging.

Naarmate de tijd verstreek, kwam hij steeds meer tot de conclusie dat ASR hem genaaid had. Hij begon aan een reeks rechtszaken en eiste miljoenen euro's schadevergoeding. Tegen die achtergrond moest topman Jos Baeten zich in de zomer van 2014 als getuige bij de rechter melden. Zijn ontkenning onder ede, dat hij nergens van wist, was volgens Lindhout klinkklare onzin. 'In de periode voorafgaand aan die zitting heeft Baeten zeker twintig mails over deze kwestie gehad,' zegt Lindhout. 'Hij zegt dat die mails ongelezen doorgingen naar zijn advocaat. Dat is vreemd en onlogisch, want binnen ASR staat hij direct boven de directeur die deze zaak heeft laten ontsporen. Het gaat om meer dan acht miljoen euro aan directe schade. Bovendien had de zaak al veel landelijke publiciteit gehad. Als CEO weet je echt wel wat er in

CHIPSHOL EN DE MASERATI-MAN

Komen vooraanstaande figuren dan onder alle omstandigheden weg met een gelogen verklaring onder ede? Nee, zo is het ook niet.

Vraag maar aan de voormalig rechters Hans Westenberg en Pieter Kalbfleisch. Het had er alle schijn van dat dit duo onwaarheden verkondigde tijdens getuigenverhoren in de zogeheten Chipshol-zaak, aangespannen door de ondernemersfamilie Poot. Deze zaak draaide om het eigendom van grote stukken grond rond de luchthaven Schiphol, ter waarde van vele tientallen miljoenen euro's. Er waren stapels aanwijzingen dat Westenberg en Kalbfleisch hun machtige positie gebruikten om de zakenpartner met wie de familie Poot gebrouilleerd was te bevoordelen. Die zakenpartner was een vriend van Kalbfleisch en die was weer goed bevriend met Westenberg. Tijdens zittingen in de rechtbank van Den Haag vonniste Westenberg meermaals zwaar in het nadeel van de familie Poot. Bovendien telefoneerde hij direct met advocaten van de tegenpartij – voor onafhankelijke rechters een absolute *no-go*. Maar toen Kalbfleisch en Westenberg onder ede getuigden, ontkende die laatste ooit met advocaten gebeld te hebben. Het duo ontkende zelfs vrienden te zijn; tot stomme verbazing van sommige rechtbankmedewerkers én een ex van Kalbfleisch. De familie Poot deed daarom in 2009 aangifte van meined. Die zaak, toen al groot in de media te volgen geweest, pakte justitie wel op. Westenberg en Kalbfleisch moesten in 2012 voorkomen op verdenking

van meined: het OM eiste een taakstraf van 240 uur en voorwaardelijke celstraffen. Maar in dit geval – en nu tot verbijstering van het OM – waren het de rechters die hun voormalig beroepsgenoten de helpende hand toestaken. Zowel bij de rechtbank als bij het Hof werden Westenberg en Kalbfleisch vrijgesproken 'wegens gebrek aan bewijs'. 'Klassenjustitie,' brieft Peter Poot daarna. 'Dit is het failliet van de Nederlandse rechtspraak.'

ALS JE HET HEEL BONT MAAKT

Een tweede zaak die wél voorkwam, was die tegen voormalig Rochdale-directeur Hubert Möllenkamp. De sociale woningbouwer die rondreed in een Maserati en aan een golfbaan woonde. Möllenkamp beweerde tegenover de parlementaire onderzoekscommissie Woningcorporaties dat hij nooit steekpenningen had aangenomen. Dat was een verklaring die zelfs zijn eigen moeder niet had geloofd. Möllenkamp draaide eind vorig jaar dan ook voor tweeënhalft jaar de bak in, onder meer wegens meined (hoger beroep loopt nu). Daarmee heeft de vroegere Rochdale-baas de dubieuze eer, de enige publiek bekende meinedveroordeelde uit de recente geschiedenis te zijn. Justitie mag dan zeer terughoudend zijn met het aanpakken van aangiftes van meined tegen vooraanstaande figuren – het kán dus wel. Als je het heel bont maakt.

'Als Pietje Puk zo iets doet, zitten justitie en de rechter erbovenop. Die gaat meteen wegens meined achter slot en grendel'

voorzien. 'Zij vond het niet noodzakelijk om dat ook aan de onderzoekscommissie te melden. Er werd niet expliciet naar gevraagd,' zo kwam in de notulen van de Statenvergadering te staan. Dat laatste was in de ogen van De Kleine opnieuw onzin, uiteraard was de gedeputeerde daar wel naar gevraagd; ze had het gewoon glashard ontkend. De Kleine deed aangifte van meined door Klip-Martin. Hij had daar – behalve een drang naar de waarheid – ook een belangrijk persoonlijk motief voor. Vanwege geruzie ter redactie over zijn berichtgeving had de hoofdredactie van zijn krant hem kort daarvoor op non-actief gesteld, waarna De Kleine met een afkoopsom was vertrokken. De verslaggever wilde met zijn aangifte aantonen dat hij als journalist gewoon netjes zijn werk had gedaan. Maar zijn poging om justitie in actie te laten ko-

tin dit keer wel terecht als verdachte aangemerkt, maar was er onvoldoende bewijs om tot vervolging over te gaan. Op De Kleine had de hele affaire een enorme impact: na zijn ontslag kwam hij niet meer aan de bak, hij moest gedwongen zijn huis verkopen en ging zelfs persoonlijk failliet. Hij verkeert tegenwoordig in de schuldhulpverlening. Klip-Martin verging het stukken beter: zij zit inmiddels namens de VVD in de Eerste Kamer en is dijkgraaf bij het Waterschap Vallei en Veluwe.

DODENLIJST

Dan Fred Teeven, voormalig staatssecretaris en eveneens lid van de VVD. Teeven legde in april 2014 een verklaring onder ede af in een zaak die was

je organisatie speelt, je zit er niet alleen voor de afdeling zang en dans.' Toch ging het ook hier als volgt: Lindhout deed aangifte van meined, justitie seponerde de zaak wegens 'onvoldoende bewijs'. Ook voor Lindhout had een artikel 12-procedure daarna niet het gewenste resultaat. Lindhout: 'Het is zeer pijnlijk dat je als benadeelde totaal niet serieus genomen wordt. Justitie heeft geen enkel onderzoek gedaan. Voor mij voelt dat als een open zenuw.' ASR en Baeten ontkenen meined gepleegd te hebben. Baeten deed in 2015 zelf aangifte tegen Lindhout wegens smaad en laster, maar ook die zaak werd geseponeerd.

OP HET VERKEERDE BEEN GEZET

En hoe liep het af met de 2011 geschei-

den Lucas? Nadat justitie zijn aangifte tegen de nieuwe vriend van zijn ex seponerde, de hooggeplaatste zakenman uit het zuiden des lands, is ook hij aan een artikel 12-procedure begonnen. Die zaak loopt momenteel, bij het gerechtshof in Den Bosch. Lucas hoopt dat justitie alsnog gedwongen wordt de zaak op te pakken. Zeker aangezien het OM in eerste instantie zélf erkend heeft dat er meined is gepleegd. 'Deze zaak heeft mij al 75.000 euro gekost aan advocaatkosten en ten onrechte betaalde alimentatie. Door zijn leugens onder ede is de rechter op het verkeerde been gezet. Doordat deze man meined pleegde, moet ik tot op de dag van vandaag bloeden. Daar zou je in dit land niet mee weg moeten komen.' **R**